

Styret i Å Energi Pensjonskasse
Postboks 1818 Vika
0123 OSLO

Vår referanse
24/3153
Deres referanse

13.03.2025

Tilsynsrapport

1 Innledning

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn i Å Energi Pensjonskasse 18. juni 2024. Som en del av tilsynet ble det videre gjennomført et tilsynsmøte med pensjonskassens største tjenesteleverandør 14. oktober 2024. Formålet med tilsynet var gjennomgang av pensjonskassens system for styring og kontroll samt risikoeksponering og kapitalisering.

Til grunn for tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 26. november 2024 og styrets svar av 29. januar 2025. Finanstilsynets merknader etter tilsynet framkommer nedenfor.

2 Finanstilsynets oppsummering

2.1 Hovedpunkter

- Finanstilsynet stiller spørsmål ved om sammensetningen av selskapsporteføljen er forsvarlig.
- Finanstilsynet legger til grunn at styret etablerer klare handlingsregler for innkalling til premiefondet.
- Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer at avtalen om investeringsvalg klart dekker partenes rettigheter og plikter, og at arbeidsgiverforetaket gjør investeringsvalg innenfor rammer fastsatt av pensjonskassens styre.
- Finanstilsynet legger til grunn at styret fastsetter et klart mandat for investeringskomiteen.

3 Finanstilsynets merknader

3.1 Risikonivå og kapitalisering

Alternative investeringer

Finanstilsynet registrerte at pensjonskassens rapporterte eksponering mot "type 2-aksjer"¹ per 30. juni 2024 utgjorde i overkant av 25 prosent av forvaltningskapitalen. Dette var den klart høyeste eksponeringen blant pensjonskassene. Finanstilsynet registrerte fra mottatt dokumentasjon at investeringsvalgporteføljens eksponering mot "absolutte avkastningsfond" (hedgefond) og Private Equity var hhv. 14,3 og 2,7 prosent per 31. mars 2024. Tilsvarende eksponering i selskapsporteføljen var 42,4 og 56,6 prosent. Finanstilsynet påpekte at selskapsporteføljen skal forvaltes

¹ "Type 2-aksjer" er i solvensregelverket definert som børsnoterte aksjer i land utenfor EØS- eller OECD-området, alternative investeringer og råvarer. Alternative investeringer inkluderer private equity og hedgefond.

forsvarlig ut fra sitt formål og vurderte at sammensetning av pensjonskassens selskapsportefølje innebærer betydelig risiko. Finanstilsynet oppfattet under tilsynet at pensjonskassen vurderte at det er forsvarlig å ha særskilt høy risiko i selskapsporteføljen fordi pensjonskassen og arbeidsgiverforetaket har inngått avtale om ytelsesbasert foretakspensjon med investeringsvalg. Finanstilsynet kan imidlertid ikke se at pensjonskassen kan kreve at arbeidsgiverforetaket dekker tap som oppstår i selskapsporteføljen. Finanstilsynet viste i foreløpig rapport til selskapsporteføljens formål og stilte spørsmål ved om sammensetningen av porteføljen er forsvarlig.

Finanstilsynet oppfatter fra styrets svar at styret, på bakgrunn av historiske svingninger og arbeidsgiverforetakets evne og vilje til å skyte inn kapital, vurderer at selskapsporteføljen er forsvarlig. Finanstilsynet stiller fortsatt spørsmål ved om sammensetningen av selskapsporteføljen er forsvarlig.

3.2 Styring og kontroll

3.2.1 Overordnet styring og kontroll

3.2.1.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Risikostrategi mv.

Styrets risikoappetitt og risikotoleransegrenser

Finanstilsynet oppfattet at pensjonskassen i sin risikostyring gjennomgående la til grunn solvenskapitaldekningen med overgangsregelen. Finanstilsynet påpekte at solvenskapitaldekningen uten overgangsregelen viser faktisk risiko og at dette risikomålet bør integreres i pensjonskassens risikostyring.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret løpende mottar rapporter om solvenskapitaldekningen både med og uten overgangsregelen. Styret framhever at det i liten grad har vært avvik mellom disse risikomålene. Styret vurderer at pensjonskassen etter regelverket kan styre etter solvenskapitaldekning med overgangsregelen. Finanstilsynet vurderer at det er god praksis å legge solvenskapitaldekningen uten overgangsregelen til grunn for pensjonskassenes risikostyring da dette risikomålet viser pensjonskassens faktiske risiko.

Finanstilsynet registrerer fra mottatt rapport om egenvurdering av risiko (ORA) for 2024, at pensjonskassen hadde en uttalt målsetning om nivået på solvenskapitaldekning under normale markedsforhold som ikke fulgte av pensjonskassens overordnede strategidokument. Finanstilsynet vurderte at målsetningen bør komme klart fram av pensjonskassens overordnede strategi.

Finanstilsynet tar til etterretning av styrets målsetning vil bli innarbeidet i pensjonskassens overordnede strategidokument.

Finanstilsynet registrerte at tiltak skal vurderes når solvenskapitaldekningen faller under 130 prosent ("gul sone"). Finanstilsynet vurderer at pensjonskassene bør vurdere tiltak før solvenskapitaldekningen faller til 130 prosent. Finanstilsynet registrerte videre at tiltak *skal* gjennomføres i "rød sone". Finanstilsynet stiller spørsmål ved om det er tilstrekkelig med en handlingsplikt for styret når solvenskapitaldekningen er under 110 prosent (rød sone). Finanstilsynet forventer at pensjonskassen legger analysene i egenvurderingen av risiko til grunn for vurdering av om styrets risikoappetitt og fastsatte risikotoleransegrenser er forsvarlige.

Finanstilsynet oppfatter styrets svar slik at styret vurderer at etablerte tiltakssoner er hensiktsmessige. Styret framhever at styret overvåker markedsforhold løpende og at estimer for solvenskapitaldekningen rapporteres ukentlig. Finanstilsynet registrerer at styret i egenvurderingen av risiko vil gjøre vurderinger av risikoappetitt og risikotoleransegrenser. Finanstilsynet legger til grunn at styret vil vurdere tiltak før solvenskapitaldekningen faller til 130 prosent.

Styret bør etablere risikoappetitt og risikotoleransegrenser for alle vesentlige risikoer. Forskrift om pensjonsforetak § 22 (Risikostyring og internkontroll) første ledd stiller krav til hva systemet for risikostyring minst skal omfatte, herunder relevante faktorer knyttet til miljø, sosiale forhold og foretaksstyring. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre for hvordan bærekraftsrisiko (særlig klimarisiko) er dekket i pensjonskassens system for risikostyring.

Det følger av styrets svar at styret kvartalsvis mottar en bærekraftsrapport. Styret opplyser at styret har definert målsetninger for porteføljens bærekraftsrisiko og karbonutslipp, og at bærekraftsrisiko blir vurdert som en risiko i styrets egenvurdering av risiko. Styret framhever at pensjonskassen har vektlagt å utvikle hensiktsmessig rapportering av ESG-faktorer og at klimarisiko vil bli tatt inn i rapporteringen når rapporteringsmetodikken blir mer moden. Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning.

Kapital- og beredskapsplan

Finanstilsynet vurderte at kravene i pensjonskassens overordnede strategi til ekstraordinær rapportering til styret / gjennomføring av ekstraordinære styremøter når foretaket er i gul eller rød sone, var uklare.

Finanstilsynet kan ikke se at styret eksplisitt har berørt dette i sitt svar, men oppfatter at styret mener at løpende rapportering/overvåking sikrer at tiltak gjennomføres til rett tid. Finanstilsynet legger til grunn at styret klart fastsetter når det skal gjennomføres ekstraordinær rapportering til styret og ekstraordinære styremøter. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil gjøre en ny vurdering av handlingsreglene i neste revisjon av overordnet strategi.

Finanstilsynet registrerte at pensjonskassen i sin overordnede strategi lister opp aktuelle tiltak som skal vurderes dersom pensjonskassens solvenskapitaldekning er i gul sone. Finanstilsynet vurderte gjennomgående at tiltakene ytterligere bør konkretiseres for å sikre god beredskap.

Tiltaket "Innkalle premie til premiefond fra konsernet" har størst effekt og er tiltaket som skal vurderes først når pensjonskassen er i gul sone. Finanstilsynet vurderer at det bør etableres klarere handlingsregler for innkalling til premiefondet og at dette klart bør forankres i avtalen med arbeidsgiverforetaket. Det var videre uklart for Finanstilsynet hvilke vurderinger pensjonskassen gjør i forhold til premiefondets maksgrense (seks ganger årlig premie) og maksgrense for innbetaling til premiefond.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret vil vurdere om pensjonskassens tiltaksliste ytterligere kan tydeliggjøres. Finanstilsynet legger til grunn at styret etablerer klare handlingsregler for innkalling til premiefondet.

Finanstilsynet la til grunn at pensjonskassen kartlegger mulig effekt av det enkelte tiltak. Finanstilsynets vurderer at det er naturlig å gjøre en slik kartlegging i foretakets prosess for egenvurdering av risiko. Finanstilsynet vurderer videre at det er god praksis å gjennomføre beredskapsøvelser for å trene på situasjoner hvor det er nødvendig å gjennomføre tiltak.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret er enig i at pensjonskassen bør kartlegge effekten av hvert enkelt tiltak i pensjonskassens egenvurdering av risiko. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil vurdere egne beredskapsøvelser.

Finanstilsynet er av den oppfatning at pensjonskassen bør ha en klar strategi for oppbygning, bevaring og bruk av bufferkapital for alle deler av den ansvarlige kapitalen. Finanstilsynet registrerte at det i forsikringsstrategien var gitt enkelte føringer for deler av den ansvarlige kapitalen, men vurderte at disse var svært overordnede. Etter Finanstilsynets vurdering bør bufferkapitalstrategien samles i et overordnet dokument for å sikre helhetlig styring.

Fastsettelse av avsetning til eller bruk av bufferfond gjøres i forbindelse med regnskapsavleggelse ved årets slutt. Pensjonskassen kan ved fastsettelsen av årets avsetning til bufferfond, benytte en annen prosentsats for grupper av kontrakter eller avstå fra å benytte overskudd på avkastningsresultatet til avsetninger til bufferfond, begrunnet i kontraktens behov for bufferfond. I vurderingen skal det tas hensyn til nivået på kontraktens beregningsrente, kontraktens eksisterende bufferfond og nivået på eventuelle andre buffere knyttet til eiendeler, kontraktens gjestående løpetid og andre relevante forhold. Avsetningene til bufferfond skal innrettes på en måte som ikke fører til urimelig forskjellsbehandling og interessekonflikter mellom kunder og kundegrupper og mellom kunder og pensjonskassen. Pensjonskassen skal ha retningslinjer for fastsettelsen av avsetninger til og bruk av bufferfond. Finanstilsynet registrerte at bufferfond dekkes i forsikringsstrategien, men vurderte at retningslinjene som gis for avsetning til bufferfond ikke var

tilstrekkelig tydelige. Finanstilsynet stilte videre spørsmål ved om strategiens retningslinjer for bruk av bufferfond ved negative avkastningsresultat er i tråd med pensjonskassens praksis.

For en pensjonskasse hvor forsikringskapitalen forvaltes som en egen investeringsportefølje kan premiefondet benyttes til å dekke inn manglende avkastning i en regnskapsperiode. Premiefondet innarbeides som del av pensjonskassens ansvarlige kapital. Overskudd på avkastningsresultatet vil, etter avsetning til bufferfond, overføres til premiefond. Forsikringsvirksomhetsloven og foretakspensjonsloven har regler som begrenser størrelsen av premiefondet og årlig tilskudd til premiefond fra medlemsforetakene utover årets premie. Finanstilsynet registrerte at retningslinjer for avsetning til og belastning av premiefond dekkes i forsikringsstrategien. Finanstilsynet stilte imidlertid spørsmål ved om retningslinjene var tilstrekkelig tydelige og om pensjonskassen gjennom retningslinjene sikrer etterlevelse av reglene knyttet til premiefondet.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret ved neste oppdatering av det overordnede strategidokumentet vil inkludere strategi for oppbygging, vedlikehold og bruk av bufferfond og premiefond. Finanstilsynet legger til grunn at strategien som utarbeides gir tydelige retningslinjer for bufferfond og premiefond.

Overordnede retningslinjer mv.

Retningslinjer for interessekonflikter

Pensjonskassen bør ha retningslinjer for identifisering, vurdering og håndtering av interessekonflikter. Styret bør gjennom de styrende dokumentene og det etablerte avtaleverket sikre pensjonskassens faktiske uavhengighet fra arbeidsgiverforetak og leverandører. Finanstilsynet vurderer at det er god praksis at det på bakgrunn av etablerte retningslinjer utarbeides en oversikt over identifiserte mulige interessekonflikter og hvordan disse er vurdert og håndtert. Oversikten bør jevnlig vurderes/oppdateres.

Finanstilsynet registrerte at pensjonskassen har utarbeidet retningslinjer for interessekonflikter. I vedlegg til retningslinjene følger "Vurdering av potensielle interessekonflikter ved kundeleveranser i Å Energi Pensjonskasse". Finanstilsynet legger til grunn at slike vurderinger vil gjøres jevnlig og behandles i styret. Finanstilsynet framhevet særlig at daglig leder-funksjonen er utkontraktert til samme leverandør som øvrige tjenester som løpende skal overvåkes. Finanstilsynet registrerte at potensielle interessekonflikter mellom pensjonskassen og arbeidsgiverforetakene også var berørt i oversikten over mulige interessekonflikter, men Finanstilsynet stilte spørsmål ved om oversikten var dekkende. Finanstilsynet framhevet viktigheten av at styret er bevisst sin uavhengige rolle i forhold arbeidsgiverforetakene, herunder for gjennomføringen av avtalen om ytelsesbasert foretakspensjon med investeringsvalg.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret jevnlig vil vurdere retningslinjene, herunder oppdatere vurderingen av mulige interessekonflikter. Finanstilsynet merker seg at styret er bevisst sin uavhengige rolle i forhold til arbeidsgiverforetakene.

Finanstilsynet registrerte at det fulgte av vedtektene at arbeidsgiverforetaket velger pensjonskassens revisor. Finanstilsynet stilte spørsmål om styret bør oppnevne revisor for å sikre uavhengigheten til arbeidsgiverforetakene.

Det følger av styrets svar at konsernets rett til å peke ut pensjonskassens revisor henger igjen fra tidligere vedtekter, men at det ikke har praktisk betydning. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil endre dette i neste versjon av vedtektene.

Retningslinjer for egnethetsvurdering

Finanstilsynet registrerte at det i pensjonskassens retningslinjer for egnethetsvurdering følger at pensjonskassen ved utkontraktering stiller krav til egnethet for tjenesteleverandørens styremedlemmer og daglig leder. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for dette kravet og hvordan det er gjennomført.

Finanstilsynet kan ikke se at styret direkte har svart på Finanstilsynets spørsmål. Finanstilsynet legger til grunn at pensjonskassens retningslinjer er konsistent med pensjonskassens faktiske praksis.

Finanstilsynet ba styret redegjøre for prosessen for å vurdere om personer som utøver pensjonskassens kontrollfunksjoner er egnede.

Finanstilsynet oppfatter styrets svar slik at styret legger til grunn tjenesteleverandørens skriftlige vurderinger av egnethet. Finanstilsynet legger til grunn at styret gjør en selvstendig vurdering basert på tjenesteleverandørens dokumentasjon.

3.2.1.2 Organisering og ansvarsforhold

Styret

Styrets egenevaluering mv.

Finanstilsynet påpekte at organiseringen av pensjonskassen, hvor all virksomhet er utkontraktert, stiller særlige krav til styrets kompetanse for å sikre forsvarlig overvåking av den utkontraktede virksomheten. Finanstilsynet stilte spørsmål ved om den mottatte kartleggingen sikrer et tilstrekkelig detaljert grunnlag for å kunne vurdere styrets kompetanse for oppfølging av den utkontraktede virksomheten.

Det følger av styrets svar at styret løpende har videreutviklet styrets årlige egenevaluering, men at styret ikke ønsker at kartleggingen skal endres for mye fra år til år. Styret opplyser at resultatene fra kartleggingen benyttes til kontinuerlig utvikling av pensjonskassen, herunder forholdet til pensjonskassens leverandører for å sikre en betryggende leveranse i tråd med utvikling i regulatoriske krav og pensjonskassens oppgaver. Styret mener at den årlige evalueringen av styrets kompetanse, tjenesteleverandører og enkeltfunksjoner er godt egnet til å vurdere og følge opp den utkontraktede virksomheten. Finanstilsynet legger til grunn at styret løpende videreutvikler egenevalueringen.

Finanstilsynet framhever betydningen av styrets evaluering av samlet kompetanse som grunnlag for utvelgelse av nye styremedlemmer. Finanstilsynet registrerte fra vedtektene at arbeidsgiverforetaket oppnevner tre av styrets medlemmer og at to styremedlemmer skal representere medlemmene. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for prosessen for valg av styremedlemmer i pensjonskassen og hvordan prosessen sikrer tilstrekkelig samlet kompetanse i styret.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at arbeidsgiverforetaket oppnevner foretakets styremedlemmer, herunder det eksterne styremedlemmet, og at de ansattes organisasjoner utpeker medlemmenes representanter i styret. Styret opplyser at når styremedlemmer skal erstattes, har styreleder dialog med partene, slik at det skapes forståelse for styrets kompetansebehov. Finanstilsynet legger til grunn at det er etablert en strukturert prosess for valg av nye styremedlemmer som sikrer individuell egnethet og tilstrekkelig samlet kompetanse i styret.

Organisering av virksomheten - utkontraktering

Vurdering og overvåking av utkontraktert virksomhet

Finanstilsynet legger til grunn at styret jevnlig vurderer alle sentrale avtaleforhold og vurderer om organiseringen av virksomheten er hensiktsmessig.

Finanstilsynet registrerte at pensjonskassen har utkontraktert all sin virksomhet, herunder daglig leder-funksjonen, til samme leverandør. Finanstilsynet vurderer at dette stiller særskilte krav til styret for å sikre uavhengig overvåking av den utkontraktede virksomheten. Finanstilsynet registrerte at det fulgte av pensjonskassens styrende dokumenter at pensjonskassen årlig skal evaluere kvaliteten i tjenesteleveransene, og at daglig leder kvartalsvis skal vurdere og rapportere til styret om leveransen er tilfredsstillende eller ikke. Finanstilsynet registrerte at det i pensjonskassens retningslinjer for utkontraktering stilles krav til at det i avtalene fastsettes kvalitetsmål og at slike mål følger av den reviderte avtalen med tjenesteleverandøren. Det følger av tjenestenivåavtalen at dette skal rapporteres kvartalsvis til styret og daglig leder. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for denne rapporteringen og styrets løpende overvåking av utkontraktert virksomhet.

Finanstilsynet registrerer at styret i sitt svar framhever at styret jevnlig vurderer alle avtaleforhold og organiseringen av virksomheten. Finanstilsynet oppfatter styrets svar slik at styret er klar over at

pensjonskassens organisering stiller særskilte krav til styrets oppfølging av den utkontrakterte virksomheten. Styret opplyser at tjenestenivårapportering er etablert og at det rapporteres kvartalsvis til styret. Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning.

Nærmere om avtalen med tjenesteleverandør - honorarstruktur

Finanstilsynet registrerer at honoraret avtalt for daglig ledelse, medlems- og pensjonsadministrasjon, regnskapstjenester, pensjonsutbetaling, utøvende aktuar, aktuarfunksjon og risikostyringsfunksjon er samlet i én pris for standardtjenester. Finanstilsynet antar at pris er et sentralt moment i pensjonskassens vurderinger av utkontrakterte tjenester og stiller spørsmål ved om en samlet/uspesifisert pris er hensiktsmessig. Etter Finanstilsynets vurdering bør særlig vederlaget for den enkelte kontrollfunksjon klart framgå av avtalen for å tydeliggjøre funksjonens omfang og bidra til å sikre funksjonens uavhengighet.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret vurderer at dagens honorarmodell ivaretar vekslende ressursbehov for eksempel knyttet til endrede markedsforhold og endrede regulatoriske forhold. Finanstilsynet oppfatter generelt at styret vurderer at det er hensiktsmessig at pensjonskassen har én leverandør. Finanstilsynet vurderer at pensjonskassen bør sikre at særlig vederlaget for den enkelte kontrollfunksjon klart framgår av avtalen for å tydeliggjøre funksjonens omfang og bidra til å sikre funksjonens uavhengighet.

Uavhengige kontrollfunksjoner mv.

Instrukser mv.

Finanstilsynet forventer at styret fastsetter en instruks for den enkelte kontrollfunksjon hvor funksjonens plikter og rettigheter framgår, herunder funksjonens uavhengighet og interaksjon med styret. God praksis tilsier at en slik instruks foreligger før funksjonen eventuelt utkontrakteres. Instruksene bør jevnlig vurderes av styret.

Finanstilsynet registrerte at styret har fastsatt instruks for risikostyringsfunksjonen, aktuarfunksjonen og internrevisjonsfunksjonen. Finanstilsynet kunne imidlertid ikke se at instruks for risikostyringsfunksjonen og internrevisjonsfunksjonen dekker funksjonenes plikt til å melde ifra til Finanstilsynet i situasjoner definert i forskrift om pensjonsforetak § 24 femte ledd. Finanstilsynet kunne videre ikke se at dette dekkes i utkontrakteringsavtalene.

Det følger av styrets svar at kontrollfunksjonene utføres i henhold til krav i lov og forskrifter og at det derfor ikke anses nødvendig å presisere kontrollfunksjonens plikt til å melde fra til Finanstilsynet. Finanstilsynet legger til grunn at kontrollfunksjonenes plikter kommer klart fram av pensjonskassens instruks og avtaler.

Risikostyringsfunksjonen

Finanstilsynet oppfattet at risikostyringsfunksjonens kvartalsvise risikorapport er basert på et standardisert format. Finanstilsynet anerkjenner at standardisering gjør prosessene mer effektive, men legger til grunn at slik standardisering ikke går på bekostning av forsvarlig vurdering av pensjonskassens risikoer. For Å Energi Pensjonskasse viste Finanstilsynet særlig til den høye eksponeringen mot alternative investeringer. Finanstilsynet la til grunn at risikorapporteringen omfatter alle pensjonskassens vesentlige risikoer og at risikoanalysen tilpasses endringer i pensjonskassens risikoeksponering og endrede markedsforhold.

Finanstilsynet kan ikke se at styret direkte har svart på Finanstilsynets spørsmål. Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer at risikorapporteringen omfatter pensjonskassens vesentlige risikoer og at risikoanalysen tilpasses endringer i pensjonskassens risikoeksponering og endrede markedsforhold.

Finanstilsynet registrerte at internrevisjonen har anbefalt at risikostyringsfunksjonen i større grad følger opp pensjonskassens operasjonelle risiko. Finanstilsynet var enig i denne vurderingen og registrerte at funksjonen nå er gitt tilgang til tjenesteleverandørens system for avviksregistrering. Finanstilsynet framhevet videre at risikostyringsfunksjonens rolle ikke kan begrenses til å overvåke pensjonskassens etterlevelse av det etablerte systemet for styring og kontroll, men også om

nødvendig utfordre det etablerte systemet. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for risikostyringsfunksjonens rolle i overvåkingen av operasjonell risiko.

Styret opplyser i sitt svar at risikostyringsfunksjonen deltar på kvartalsvise statusmøter med nøkkelfunksjoner, og i regelmessige møter på tvers av avdelinger hos tjenesteleverandør uavhengig av kunde. Styret vurderer at dette vil kunne bidra til å identifisere nye risikoer og være i forkant av hendelser. Finanstilsynet registrerer fra styret svar at risikostyringsfunksjonen arbeider med en ny versjon av risikorapporten som vil inkludere et eget avsnitt om operasjonell risiko med fokus på tjenestenivåavtalen og avviksregister. Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning.

Aktuarfunksjonen

I pensjonskassens retningslinjer for aktuarfunksjonen fulgte det at "For å sikre transparens i og dokumentasjon av avsetningsberegningene skal det avholdes et årlig møte mellom utøvende aktuar og Aktuarfunksjonen." Det fulgte videre at "Utøvende aktuar skal sørge for at det er gjennomført en kontroll av en annen aktuar i forbindelse med avsetningsberegningene i forkant av dette møtet for å redusere sannsynligheten for feil i beregningene." Finanstilsynet vurderer at utøvende aktuar og aktuarfunksjonen bør møtes jevnlig og langt hyppigere enn årlig. Det var videre uklart for Finanstilsynet om retningslinjenes krav til kontroll i førstelinjen etterleves i pensjonskassen.

Styret opplyser at utøvende aktuar og aktuarfunksjonen møtes i forbindelse med hvert kvartalsregnskap og gjennomgår avsetninger og premier. Styret opplyser videre at rutiner for "fire øyne"-kontroller og sjekklister er etablert, men at ekstra kontroll i førstelinjen ikke gjennomføres. En gjennomgang og vurdering av beregningsgrunnlag utføres årlig sammen med pensjonskassens administrasjon. Finanstilsynet registrerer at pensjonskassen vil justere teksten i retningslinjene slik at beskrivelsene stemmer med gjeldende praksis.

3.2.1.3 Måling av risiko

Egenvurdering av risiko (ORA)

Finanstilsynet registrerer at pensjonskassen legger solvenskapitalkravet til grunn for sine vurderinger. Finanstilsynet oppfatter at det følger av pensjonskassens retningslinjer for egenvurderingen at pensjonskassen skal vurdere om det regulatoriske kapitalkravet er hensiktsmessig gitt pensjonskassens risikoprofil. Finanstilsynet vurderer at dette er god praksis. Finanstilsynet registrerte fra mottatt egenvurdering av risiko at pensjonskassen vurderte at kapitalkravet for pensjonskassens "absolutt avkastningsfond" overvurderer den faktiske risikoen. Finanstilsynet oppfattet at det vises til beregninger som gjøres i en "Value at Risk-modell", men kunne ikke se at vurderingene var tilstrekkelig dokumentert. Finanstilsynet registrerte at pensjonskassen har betydelig eksponering mot alternative investeringer og forventer at risikoene knyttet til alternative investeringer vektlegges i egenvurderingen.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at Value at Risk-modellen vil bli dokumentert i egenvurderingen for 2025 og at porteføljens historiske utvikling vil beskrives. Finanstilsynet vil på generelt grunnlag bemerke at historiske tall ikke nødvendigvis gir et godt grunnlag for å vurdere risikoen i fond hvor forvalter er gitt et betydelig handlingsrom.

Internkontrollgjennomgang

Det var noe uklart for Finanstilsynet hvordan ledere på de ulike virksomhetsområdene rapporterer til daglig leder, og hvordan daglig leder benytter denne rapporteringen til å foreta en oppsummerende vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte og om det er behov for nye tiltak. Det var videre uklart for Finanstilsynet om daglig leder i sin oppsummering av pensjonskassens internkontroll i tilstrekkelig grad har vektlagt vurdering av operasjonell risiko.

Det følger av styrets svar at daglig leders årlige internkontrollrapport til styret bekreftes av internrevisor. Styret framhever at tjenesteleverandøren kvalitetsikrer kritiske prosesser pensjonskassen har utkontraktert gjennom "ISAE 3402 Type II"-rapport fra et uavhengig organ. Styret opplyser at flere ISAE 3402-prosesser er planlagt og at leverandøren årlig gjennomfører

uavhengige revisjoner på IKT-området. Styret opplyser videre at ledere hos tjenesteleverandør rapporterer om internkontrollen til sine ledere og at tjenesteleverandørens daglige leder samler vurderingene i en internkontrollrapport. Finanstilsynet registrerer at rapporten oversendes til daglig leder i pensjonskassen, og at styret framhever at daglig leder har tilgang til tjenesteleverandørs system for avvikshåndtering. Samlet sett mener styret at operasjonell risiko er godt ivaretatt i pensjonskassen.

Det er fremdeles noe uklart for Finanstilsynet hvordan ledere på de ulike virksomhetsområdene rapporterer til daglig leder, og hvordan daglig leder benytter denne rapporteringen til å foreta en oppsummerende vurdering av om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte og om det er behov for nye tiltak. Finanstilsynet mener at daglig leders oppsummerende vurdering bør videreutvikles slik at denne i større grad reflekterer vurdering av hvordan pensjonskassens egen internkontroll er gjennomført.

3.2.2 Kapitalforvaltningsområdet

3.2.2.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Avtale om investeringsvalg mv.

Pensjonskassen har avtalt med medlemsforetakene at forsikringskapitalen skal forvaltes som en egen investeringsportefølje.

Finanstilsynet har mottatt "Avtale om forvaltning av Agder Energi Pensjonskasses midler mellom Agder Energi AS og Agder Energi Pensjonskasse" gjeldende fra 1. januar 2008. Finanstilsynet kunne ikke se at avtalen har vært revidert, heller ikke i forbindelse med tilflytning som følge av arbeidsgiverforetakets fusjon med Glitre-konsernet.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at avtalen om investeringsvalg er under revisjon.

Finanstilsynet legger til grunn at avtalen skal angi hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang det er til å endre sammensetningen. Finanstilsynet kunne ikke se at mottatt avtale fastsatte hvordan porteføljen skulle sammensettes og adgangen til å endre sammensetningen.

Finanstilsynet registrerte imidlertid at det fulgte av avtalen at "Finansstrategi og retningslinjer" framgår av vedlegg og at pensjonskassens styre ved behov, og minimum to ganger per år, skal informere arbeidsgiverforetaket om avkastning og risiko. Det fulgte videre av pensjonskassens overordnede strategi at pensjonskassens risikoappetitt vil avhenge av arbeidsgiverforetakenes "ambisjon, risikovilje og evne" og at endringer som "medfører vesentlig høyere risiko" skal godkjennes av arbeidsgiverforetakene. Finanstilsynet la til grunn at dette kun gjelder investeringsvalgporteføljen. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for hvordan arbeidsgiverforetakenes investeringsvalg er organisert, og hvilke ytre rammer for porteføljesammensetningen som settes av pensjonskassen.

Det følger av styrets svar at arbeidsgiverforetakene har forpliktet seg til å kapitalisere kassen slik at pensjonsforpliktelsene oppfylles, men at det er det styret i pensjonskassen som beslutter porteføljesammensetning, risikotaking og rebalansering, uavhengig av om dette er i selskapsporteføljen eller investeringsvalgporteføljen. Styret opplyser at pensjonskassen jevnlig rapporterer til arbeidsgiverforetakene, herunder en årlig mer omfattende rapport om porteføljeutvikling og risiko i pensjonskassen. Styret framhever at i denne dialogen uttrykker arbeidsgiverforetaket eventuelle preferanser, forventninger til utvikling og toleranse for risiko/egenkapitaltilskudd.

Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer at avtalen om investeringsvalg klart dekker partenes rettigheter og plikter, og at arbeidsgiverforetaket gjør investeringsvalg innenfor rammer fastsatt av pensjonskassens styre.

Kapitalforvaltningsstrategien

Derivater

Derivater kan etter regelverket bare brukes dersom de bidrar til å redusere risiko eller på annen måte effektiviserer forvaltningen av foretakets eiendeler eller forpliktelser. Effektivisering av forvaltningen innebærer bruk av derivater uten at dette øker risikoen i den samlede porteføljen.

Det følger av forskrift om pensjonsforetak § 20 at dersom derivater kan anvendes i kapitalforvaltningen skal pensjonskassens kapitalforvaltningsstrategi konkret angi hvilke derivater som kan anvendes. Finanstilsynet kan ikke se at dette følger av den mottatte kapitalforvaltningsstrategien. Finanstilsynet er av den oppfatning at kravet må oppfylles selv om pensjonskassen ikke selv gjennomfører den operative forvaltningen. Finanstilsynet forventer at styret legger klare føringer for bruk av derivater i den samlede forvaltningen.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret vil justere pensjonskassens kapitalforvaltningsstrategi og presisere at finansielle derivater bare kan brukes "diskresjonært" dersom de bidrar til å redusere risiko eller på annen måte effektiviserer forvaltningen av pensjonskassens eiendeler eller forpliktelser. Styret opplyser at det vil bli presisert at derivater er tillatt brukt i pensjonskassens eksternt forvaltede fond og videre at opsjoner, terminkontrakter, bytteavtaler eller kombinasjoner av disse kan benyttes gitt at forvalterne har betryggende systemer og rutiner til å følge opp risikoen og resultatene knyttet til derivatposisjonene.

Finanstilsynet legger til grunn at kravet om at derivater bare kan brukes dersom de bidrar til å redusere risiko eller på annen måte effektiviserer forvaltningen av foretakets eiendeler eller forpliktelser, legges til grunn for pensjonskassens samlede forvaltning.

Rammeverket mv.

Styret bør gjennom den etablerte rammestrukturen sikre at alle vesentlige risikoer er styrt.

Finanstilsynet registrerte at styret hadde fastsatt rammer for strategisk, maksimal og minimum eksponering for ulike aktivaklasser og delporteføljer for hhv. investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen. Finanstilsynet oppfattet at det etablerte taktisk handlingsrommet var relativt stort. Det var videre uklart for Finanstilsynet om det var etablert en klar rebalanseringsstrategi.

Finanstilsynet stilte videre spørsmål om det fastsatte handlingsrommet innenfor den enkelte aktivaklasse ytterligere bør styres. Finanstilsynet registrerte at det ikke var fastsatt rammer/målsetninger for aktiv risiko og kredittdurasjon. Finanstilsynet kunne videre ikke se at det var gitt klare føringer for alternative investeringer.

Finanstilsynet oppfatter styrets svar slik at styret vurderer at det etablerte rammeverket er tilfredsstillende. Styret framhever særlig at styret og investeringskomiteen har kompetanse til å vurdere ulike risikoer. Finanstilsynet legger til grunn at styret etablerer et rammeverk som sikret at alle vesentlige risikoer er styrt.

Likviditetsstyring

Det bør være klare retningslinjer for styring av likviditetsrisiko, herunder mulige marginkrav knyttet til derivatposisjoner. Pensjonskassen bør løpende utarbeide likviditetsprognoser og minst årlig gjennomføre stresstester.

Finanstilsynet registrerte at det følger av kapitalforvaltningsstrategien at pensjonskassen skal ha en likviditetsreserve som skal dekke minimum tre måneders løpende utbetalinger til pensjon og ordinær drift. Finanstilsynet oppfattet videre at daglig leder månedlig utarbeider likviditetsprognoser. Finanstilsynet vurderte i foreløpig rapport at pensjonskassen bør gjennomføre stresstester for å vurdere likviditeten i porteføljene under uvanlige markedsforhold.

Det følger av styrets svar at pensjonskassen løpende har tilgang til oversikt over porteføljens likviditet. Styret opplyser at 57 prosent av porteføljen er "likvid på daglig basis". Finanstilsynet antar at dette gjelder under normale markedsforhold. Finanstilsynet registrerer at styret vil inkludere en analyse av likviditet i egenvurderingen av risiko. Finanstilsynet legger til grunn at pensjonskassen vurderer likviditetssituasjon under uvanlige markedsforhold.

3.2.2.2 Organisering og ansvarsforhold

Organiseringen av kapitalforvaltningen

Investeringskomiteen

Finanstilsynet registrerte fra mottatt dokumentasjon at pensjonskassen har etablert en "investeringskomite" som sammen med pensjonskassens investeringsrådgiver løpende skal bistå pensjonskassen med "vurderinger og valg av ulike fondsinvesteringer". Det var uklart for

Finanstilsynet hva som var investeringskomiteens rolle. Finanstilsynet vurderte at styret bør utarbeide et klart mandat for komiteen.

Det følger av styrets svar at investeringskomiteen fungerer som styreleders utvidede fag- og rådgivende komité i saker innenfor finansielle investeringer, porteføljeallokeringer, aktuarielle problemstillinger og risikoanalyser. Styret opplyser at styreleder bruker komiteen som sin fag- og saksforberedende gruppe, men også i overvåkingen av den utkontrakterte virksomheten. Styret påpeker at investeringskomiteen ikke har egne fullmakter eller et eget mandat.

Finanstilsynet legger til grunn at styret fastsetter et klart mandat for investeringskomiteen.

Uavhengig kontroll

Finanstilsynet oppfattet at pensjonskassens risikostyringsfunksjon har ansvar for å gjennomføre uavhengig kontroll av kapitalforvaltningen, jf. kravene i forskrift om pensjonsforetak § 18. Det følger av forskriften at det i enkelte tilfeller kreves særlig aktsom overvåkning av kapitalforvaltningen. Finanstilsynet vurderer at pensjonskassens høye eksponering mot alternative investeringer krever slik særlig aktsomhet. Finanstilsynet ba styret redegjøre nærmere for hvordan ansvaret for særlig aktsom uavhengig overvåkning ivaretas.

Finanstilsynet kan ikke se at styret i sitt svar redegjør nærmere for hvordan pensjonskassens risikostyringsfunksjon gjennomfører uavhengige vurderinger av pensjonskassens alternative investeringer. Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer at pensjonskassen gjør slike vurderinger.

3.2.2.3 Måling av risiko

Retningslinjer/prosedyrer for verdivurdering

Det bør foreligge retningslinjer og prosedyrer for verdivurdering. Det var uklart for Finanstilsynet om det forelå slike retningslinjer. Finanstilsynet vurderer at dette er særlig viktig for Å Energi Pensjonskasse på grunn av den høye eksponeringen mot alternative investeringer. Finanstilsynet oppfattet at hverken investeringsrådgiver eller risikostyringsfunksjonen gjør nærmere vurderinger, men baserer seg på forvalternes verdivurderinger.

Styret redegjør i sitt svar for investeringsrådgivers prosesser for vurdering og oppfølging av forvaltere. Finanstilsynet legger til grunn at styret sikrer at det er etablert hensiktsmessige prosesser og metoder for verdivurdering som sikrer god risikostyring, korrekte solvensberegninger og hensiktsmessig regnskapsinformasjon. Finanstilsynet påpeker at dette er spesielt viktig når det er store endringer og usikkerhet i finansmarkedene.

3.2.3 Forsikringsområdet

3.2.3.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Forsikringsstrategi mv.

Strategiens innhold

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at pensjonskassen skal ha en pristariff som gir sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt. Finanstilsynet stilte spørsmål ved om styret gjennom strategidokumentet hadde fastsatt et tydelig mål om at risikopremiene skal være tilstrekkelige til å dekke de faktiske risikokostnadene.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at strategidokumentet er oppdatert. Finanstilsynet tar til etterretning at i det oppdaterte strategidokumentet innebærer "grønn sone" at risikoresultat er positivt for død, opplevelse og uførhet.

For gjenforsikring fastsatte forsikringsstrategien at styret skal vurdere nivå for egenregning for forsikringsrisiko. Finanstilsynet forstod dette som at styret hvert år vurderer øvre og nedre grense for hvilket nivå gjenforsikringsavtalen skal gi dekning. Finanstilsynet registrerte at det i strategien er gitt føringer for hvilke hendelser gjenforsikringsavtalen skal dekke. Etter Finanstilsynets vurdering bør det også stilles krav til soliditeten til de gjenforsikringsforetakene pensjonskassen inngår avtale med.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at i det oppdaterte strategidokumentet er det krav til gjenforsikringsforetakenes soliditet.

3.2.3.2 Måling av forsikringsrisiko

Pensjonskassens risikoresultater knyttet til opplevelse (langt liv)

Finanstilsynet registrerte at pensjonskassens risikoresultater knyttet til opplevelse var negative i alle år i perioden 2019 til 2022. I 2023 hadde pensjonskassen imidlertid et betydelig positivt opplevelsresultat. Finanstilsynet ba pensjonskassen redegjøre for det betydelige positive risikoresultatet i 2023.

Det følger av styrets svar at risikoresultat for opplevelse i 2023 skyldes at faktisk registrerte dødsfall var høyere i regnskapsåret 2023 enn i tidligere år. Styret vurderer at dette sannsynligvis er et resultat av pandemien. Styret opplyser at opplevelsresultat for 2024 også synes å bli positivt. Styret uttaler at det vil være svingninger i risikoresultat fra år til år, og at pensjonskassen i forsikringsstrategien måler resultatet over tid. Finanstilsynet legger til grunn at styret jevnlig vurderer utviklingen i opplevelsresultatene.

3.2.3.3 Overvåkning og rapportering

Kontroll av metoder og modeller i beregning av forsikringsavsetninger

Etter Finanstilsynets forståelse beregnes bokførte forsikringsavsetninger (premiereserve) av det forsikringstekniske fagsystemet. Finanstilsynet registrerte at aktuarfunksjonens rapport omfatter vurdering av beregningsforutsetningene som ligger til grunn for beregningen av forsikringsavsetningene. Aktuarfunksjonen skal imidlertid også sikre at det gjennomføres kontroll av metoder og modeller i beregningene av forsikringsavsetningene. Denne kontrollen skal gjennomføres uavhengig av det forsikringstekniske fagsystemet. Den uavhengige kontrollen skal videre omfatte hele beregningsprosessen. Finanstilsynet ba styret redegjøre for hvordan aktuarfunksjonen sikrer uavhengig kontroll av metoder og modeller benyttet i beregningen av forsikringsavsetningene.

Det følger av styrets svar at aktuarfunksjonen kontrollerer metoder og modeller som er benyttet i beregningsprosessene, i tillegg til å vurdere beregningsforutsetningene. Styret opplyser at dette er bekreftet i aktuarfunksjonens rapport til styret. Dette gjelder metoder og modeller for f.eks IBNR - avsetninger, rentegaranti- og fortjenesteelement. Styret opplyser at den uavhengige kontrollen omfatter hele beregningsprosessen tilknyttet kvartals- og årsregnskap. Finanstilsynet registrerer styrets opplysning om at aktuarfunksjonen vil kommentere og beskrive dette ytterligere i neste rapport til styret. Finanstilsynet legger til grunn at aktuarfunksjonen sikrer at det gjennomføres kontroll av metoder og modeller i beregningene av forsikringsavsetningene.

4 Videre oppfølging

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets tilsynsrapport blir behandlet.

Finanstilsynet ber foretaket sende kopi av dette brevet til revisor.

For Finanstilsynet

Linn Therese Jørgensen
seksjonsleder

Runar Elvsborg
senior tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.